

DREPTĂȚEA

Apare în fie-care zi de lucru la amiazi.

Prețul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci). —
Numeri singuratici 5 cr. — Tacsă de inserțiuni:
1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru. — Toate abo-
namentele și tacsele se plătesc în Timișoara.

Redactor responsabil: **Adrian P. Deseanu.**

Redacțiunea și Administrațiunea: Timișoara,
cetate, strada Zápolya (Temesvár, Festung,
Zápolyagasse), Nr. 4.
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

Grația — nu drept legal!

Timișoara, 29 Octobrie n.

La interpelațiunea Dlui C. Brediceanu, făcută în congregațiunea ultimă din Logoșiu cu privire la *maghiarisarea numelor de botez* din partea purtătorilor de matricule, onor. domn ministru de interne a răspuns printr'o nouă ordinațiune ce o reproducem la alt loc al acestui număr.

Ordinațiunea dăce, că protocoalele de matricule au să fie purtate *în limba statului*, prin urmare și numele de botez trebuie indus *în limba statului*; permite însă dl ministru, din grația, că dacă cineva poștește espres, pre lângă numele de limba statului să se pună, dar' numai întră paranteze, și numele »național« al respectivului individ.

Mare grația! Cumplit de mare liberalism, libertate și egalitate de drept!

Am putē să fim mângâiați și îndestuliți până în adâncul sufletului nostru; însă una numai ne face să rămânem nedumeriți, adevăcă întrebarea: până când? Nu cumva mâne poimâne alt ministru, sau însuși actualul ministru va aduce altă ordinațiune, prin carea va șterge grația cuprinsă în presenta ordinațiune?

Și atunci ce se va alege oare din grația, din liberalismul și libertatea onor. guvern, manifestate față de drepturile noastre »naționale«?

Dar', să lasăm la o parte gluma și satira. Vorbim-am destul cu dînșii în glumă și satirisându-i, să vorbim de astă-dată în-temeiați pe lege.

Ce e statul?

Manualele despre dreptul public de stat: *Pauler Tivadar, Dr. Corbully Imre, Knorr Alajos*, apoi începând de la *Cicero, Aristoteles, Arens, Bluntschli etc. etc.*, dau concep-tului de stat următoarea definițiune:

»Statul este o societate organizată pe un anumit teritoriu sub unul și același cap suprem, spre a creă relațiuni de drept, spre a promovă progresul material și spiritual, respective spre a realiză toate scopurile de viață ale omului.«*)

Întrebăm: Aparținem ori ba și noi, români, la societatea statului ungar?

Suntem și noi, ori ba, oameni din această societate?

Avem și noi, români, ori ba, interese materiale și spirituale?

Avem și noi, români, ori ba, scopuri de viață?

Dacă da, atunci noi încă suntem membri și parte din »stat«; atunci ale noastre interese materiale și scopuri de viață încă trebuiesc respectate, ocrotite, cultivate și promovate în stat: în societatea în care ne aflăm.

Dacă nu, atunci binevoiească onorata stăpânire a o spune aceasta pe față, prin alte legi, cari să deă altă definițiune conceptului de stat. Binevoiească onor. noastră stăpânire a enuncia prin legi, că toate definițiunile despre conceptul de »stat«, începând de la *Aristoteles, Cicero, etc.* și până la dl *Dr. Korbuly*, au fost și sunt o minciună, carea până în ziua de azi a ținut lumea

*) Az állam a joguralom létesítésére, a szellemi és anyagi fejlődés előmozdítására, vagyis az ember összes életcélnak megvalósítására határozott területen, közös főhatalom alatt szervezett társaság. — *Dr. Korbuly Imre* „Magyarország közjoga“.

întreagă în rătăcire; — că toate statele câte într'un restimp de mai multe millenii au esistat și înflorit pe temeiul acestui principiu, au esistat și înflorit pe basa unui principiu mincinos.

Binevoiească onor. stăpânire a enuncia prin lege, că însuși capul legii de naționalități (art. 44 din 1868), care dăce:

»fiind-că în tenoarea principiului fundamental al constituțiunei toți cetățenii Ungariei constituiesc în sens politic o singură națiune, națiunea nedivisibilă ungară, fie-care cive din patriă, de ori-care naționalitate, aparține la ea și este un membru egal îndreptățit al ei,*) este o minciună, un colosal neadever.

Mergem mai departe.

Ce e limba de stat.

Știm cu toții, că în tenoarea sus pomenitei legi sub »limba de stat« se subînțelege limba *maghiară*. Nu mai esaminăm aci, dacă acest principiu invoalvă în sine dreptate, egalitate, ori ba, ci credem așa cum dăce legea care confundă și identifica conceptul »ungar« cu »maghiar«.

Dar' apoi ce dăce suscitata lege (art. 44 din 1868) cu privire la *folosirea* limbei de stat?

Limba de stat este impusă în legislațiunea țerii, adevăcă în dietă (§ 1), în municipii, ca limbă protocolară, în corespondința municipiilor cu guvernul, în corespondința internă a municipiilor (§ 2—5), dar' pretutindenea e admisă și limba naționalităților în discurs, în protocol și în traducere; chiar și legile țerii, dispune legea, trebuiesc traduse și în limbile tuturor naționalităților din țeară (§ 1).

Un matriculant însă nu e nici dietă, nici municipiu. Dovadă că pe la anii 1868 legislatorilor țerii noastre nu li-a venit nici măcar prin vis a prevedē, că cu timpul vor esistă în țeară și astfelu de »nolli me tangere« privilegiați la limbă, ca să reguleze și a lor cerc de activitate cu privire la limbă.

Ce dăce legea cu privire la »limba de stat« — în raport cu *poporul*, adevăcă în raport cu »fie-care membru egal îndreptățit al națiunei«?

Legea de naționalități dăce: »fie-care locuitoriu din țeară — care pășește fără întervenire advocațională — are dreptul de a se folosi de limba sa, a) la judecătoria comunei sale proprie; b) la judecătoria din propriul său cerc; c) la municipiul său, (§ 7).

Judele este obligat a aduce judecata și hotărîrea sa în aceeași limbă, în carea s'a așternut rugarea (§ 8).

Întrebăm acum: un purtătoriu de matricule — de și e funcționariu de stat — pe a cui seamă este el numit? Nu doară pe seama comunei, respective a cercului său designat? Nu ar trebui să aibă și el obligământul de a pricepe limba poporului și de a aduce »judecata« și »hotărîrile« sale în limba poporului?

Asta ar trebui să fie consecința legii de naționalitate, adusă cu mulți ani înainte de legea din 1894 art. 33. Durere însă, că nu e așa. Această lege a despectat, fără vina și conlucrarea noastră, legea anterioară, și fără nici un reson sănētos de stat a știrbit

*) „Mintogy Magyarország összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint is politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, az oszthatlan egységes magyar nemzetet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartoznék is, egyenjogu tagja...“

drepturile majorității statului adevărat, adevăcă ale limbilor naționale din stat.

Și nu numai despre asta avem a ne plânge. Abstragēnd de la despectarea legii anterioare prin cea posteroară, avem încă să constatăm, că preste stîrbirea legii și a dreptului limbei noastre, în cestiune obvine încă și casul de *interpretare falsă* a legii ulterioare.

Paragraful 20 din art. 33 din 1894 dispune, ca matriculântul să poarte matriculele în »limba statului«.

Dar' cum oare să se poate deduce de aci *maghiarisarea numelui individual de botez*?

»Limba statului« nu poate privi de cât protocolul și cuprinsul său general, nici de cât nu poate atinge *numele individual sau familiar* pe care, pre cum se știe, toate limbile europene, când se ocupă de el, îl conservă în limba proprie originală a individului, în pronunțierea și ortografia sa.

Eată dar', deducēnd din toate astea, rezultatul, că on. ministru de interne se afirmă cu mult *mai liberal*, mai just și mai iubitoriu de lege, dacă prin ordinațiunea de sub întrebare ar fi impus purtătorilor de matricule sarcina, ca — în consecință cu dispozițiunile suscitade ale legii de naționalitate — să poarte protocoalele despre matricule *în limba protocolară a comunei*, sau cel puțin și în această limbă.

La din contră avem tot dreptul a ne plânge de abrogarea indirectă a legii anterioare, și interpretarea falsă a legii mai noue, dar' nici de cât motive pentru a ne arētă mulțamitori și îndestuliți cu »grația« ce ni-se dă.

Să luptăm dar' în această direcțiune!

Maghiarii și Croații.

Sub titlul acesta jurnalul francez „L'Estafette“ publică un lung prim-articol, în care ocupându-se de întâmplările din Agram, constată următoarele: »Voiaگیul împēratului Francisc Iosif în Croația a fost atât pentru el cât și pentru contele Héderváry o amară desilusiune...«

»Compromisul croat-maghiar a fost elaborat cu mulți ani înainte, adoptat de amēndouă părțile, și contele Khuen-Héderváry, banul Croației, prin persuasiune și rigoare a manevrat atât de bine, în cât opozițiunea naționalistă a devenit numai o suvenire în Agram. Dar' eată, îndată-ce croaților li-se dă ocaziune să și esprime ideile lor, atunci o fac aceasta în ziua mare și înaintea acelei persoane, care singură poate judecă gravele cestiuni naționale din monarchia austro-ungară, și falsele satisfaceri de eri de alaltă-eri arată până la evidentă cum recriminațiunile contra tir... maghiari se desfac în demonstrațiuni ca în timpul acela, când episcopul Strossmayer și frații Starcević erau în fruntea rezistenței contra hegemoniei maghiare. În ajunul plecării împēratului Francisc Iosif, studenții croați au ars cu triumf un stindard maghiar cu aprobarea tacită a unor personagii serioase, pre cum preoți, profesori și deputați, ceea-ce ridică însemnătatea incidentului.

Din acestea se vede, că turburările nu s'au făcut fără precauțtare, ele sunt caracteristice și arată într'un mod evident, că regatul stului Stefan nu e liniștit nici pe terenul național, nici pe cel religios.

Apoi publică numitul diariu o telegramă, prin care spunēnd că se face *anchetă judițiară în contra studenților*, continuă astfelu:

Fie-care parte face astfelu de provocări celeilalte, cari escită și alimentează ura...«

Anchetă politică! Un cuvēt și mai mult nimic.

Când pasiunile sunt escitate până la acest punct, nici pedepsele nici presiunile nu le pot calmă. Aceasta ar fi numai a aruncă un pahar

de apă pe un cuptoriu de jar. Ancheta judiciară e o datorință socială, dar' nu va ajuta nimic.

Ceea-ce este de făcut aici, este împedecarea eventualelor ciocniri dintră diferitele rase, a căror violență la un moment dat ar pute aduce nefericiri îngrozitoare pentru monarchia austro-ungară și ar pute altera ecuilibrul european.

Pentru a rezolvă problema aceasta ar trebui să se țină cont de aspirațiunile croate . . .

Arată cum Croația în 1848 au luptat pentru împăratul austriac și apoi cum după învingerea purtată de oștile împărătești au cerut restituirea regatului *trinitar* Croația, Slavonia-Dalmatia. Dar' în zadar. În 1867 au cerut să se încoroneze regele la Agram, dar' tot în deșert.

În urmă finește: Singurul mijloc ce se pare logic și eficace, de sigur ar fi, dacă maghiarii ar fi convinși de imposibilitatea de a sufoca un popor care ține la viața sa, și se fie convinși, că o pace durabilă nu se poate asigura fără de a satisface mai puțin amorului propriu, deci ar face mai bine dacă ar lua inițiativa spre reuisirea vechiului compromis făcut cu Croația.

Alt-eva ar fi tot numai iluziune.

Austro-Ungaria.

Constituționalism — unguresc. Dăm în cele următoare traducerea ordinațiunei ministrului de interne Perczel, cu privire la introducerea numelor de botez a noi-născuților :

„În urma nedumeririlor escate la introducerea în matriculele de naștere a numelui de botez la pruncii noi-născuți, enunț, că luând în considerare, că matriculele de stat se conduc conform articolului de lege XXXIII § 20 din 1894, în limba statului, în aceasta limbă este a se introduce și numele de botez. Spre evitarea nedumeririlor însă ce ar pute să obvină mai târziu cu privire la identitatea personală, permit, ca în unele cazuri, la dorința insinuătorului, numele pruncului după introducerea în limba maghiară a numelui de botez să fie înscris, în paranteză, și în limba vorbită în ținutul respectiv. Ca însă la introducerea corespunzătoare limbei maghiare în matricule a numelor folosite de diferitele națiuni locuitoare pe teritoriul patriei noastre să poată fi observată o procedură comună, esemplarele trebuincioase ale consemnărilor făcute în aceasta privință de comisiunea esmisă a academiei de știință maghiară la 1893, și-le trimit spect. d-tale cu provocarea, ca din acestea să distribuieți grabnic fiște-cărui conducătoriu de matricule câte un exemplariu pe lângă ordinațiunea, ca la înmatriculări să se acomodeze strict dispozițiunilor observate în consemnarea respectivă.“

România.

București, 25 Octob. n.

În loc de corespondență mă mărginesc să vă trimit astăzi următoarea interesantă corespondență trimisă din Sofia „Adevărului“ din București cu data:

Sofia, 7 (19) Octob.

De abia cestiunea armeană a început să se apropie de sfârșitul ei, și o altă cestiune, tot atât de ardoitoare, începe din nou să se agite și pune earăși în neastemper guvernul și populațiunea turcă: aceasta e cestiunea macedoneană. Dacă cestiunea armeană a luat naștere la Londra, cea macedoneană a început și se va continua din Sofia.

Se credeă la un moment dat, că fiascul pe care macedonenii l'au făcut cu revoluțiunea lor de asta vară, îi va descuragiă cu desăvârșire, și că aceasta mișcare e pentru multă vreme îngropată.

A fost însă o greșeală. Mișcarea macedoneană nu numai că n'a adormit, dar' pregătită din nou în secret, ea va izbucni cu o înfăcșată forță peste 3—4 luni.

Un apel al comitetului macedonean revoluționar din Sofia către toate societățile macedonene din Bulgaria și România, invitându-le a lua parte la un congres care se va ține acf în Sofia, este cea mai bună dovadă, că macedonenii nu dorm! — În acest congres la care vor lua parte delegații din toate unghiurile unde se găsec macedonenii și mai ales delegații din Slatina, Ploesti, Craiova, Galați, Iași etc., se va discuta planul de luptă ce trebuie a se urmă în contra Turciei. Planul e aproape ficsat, numai aprobarea congresului trebuie. E vorba de a se trimite din nou bande armate în Turcia*), cari să revolte populațiunea creștină și să siliască astfel pe turci de a dá reforme.

*) Știrile telegrafice spuneau mai eri alaltă-eri, că aceste bande s'au și pus deja în lucrare. — Red. Drept.

Oameni gata de a se jertfi pentru aceasta cauză, are comitetul de aci destui. „De am ave bani, mi-a spus președintele, am pute trimite 10.000 de curagioși armati gata să sfarme totul, dar' din nenorocire, guvernul român ni-a făcut mult rău, căci în România puteam speră a stringe vre-o câteva sutimi de mii de franci, și dl Carp, cu poliția dsale, ni-a stricat rostul.“

Comitetul macedonean, a găsit însă alte resurse și se pune acum vârtos pe lucru. Turcii au simțit pericolul și au umplut întreaga Macedonia cu armată.

După informațiuni pozitive, Turcia are astăzi preste 40.000 de soldați la granița bulgară și dilnic sosesc regimente la Salonic. Sunt unii cari cred că această desfășurare de forțe nu e atâta la adresa Macedonenilor, cât de frica unor complicațiuni în primăvară.

Fapt e că Turcia are astăzi atâta armaia în Macedonia, cum n'a avut nici-odată, căci știe ce sunt macedonenii în stare să facă.

Schimbarea guvernului din România e privită cu multă frică de către guvernul bulgar și deja se remarcă ostilitatea sa în contra lui. Organul guvernului, Mir, vorbind de schimbare din România reproduce un articol al Luptei relativ la romanisarea Dobrugei; și cu multă amărăciune spune că Bulgaria trebuie să se aștepte la atacuri zdravene din partea noului gvern român, care desigur va lua măsuri atât de radicale, în cât sfârșitul ori-cărei urme de bulgari în Dobrugea nu e departe!

Opozițiunea, din contră, a primit cu entuziasm formarea noului ministeriu român; și diarele opoziției cred că acest nou guvern va fi mult mai puternic și va pute să țină în respect nebulul curent rusofil din Bulgaria, susținut de guvernul bulgar.

Aci, afară de macedonenii, nimic nu se mișcă, cu toți așteptăm convocarea Camerei care se va face la 15 c.)* Ședințele Sobraniei promit a fi foarte furtunoase și e teamă chiar, că discuțiunile violente se nu degenereze în fapte regretabile.

Deputații au și început a se adună și opozițiunea, compusă din Radoslaviști, Zankoviști, Karaveloviști și 3 socialiști, a hotărît un obstrucționism absolut.

Și cu aceasta „lasciando la politica or'ella sta, parlezò d'altro“:

Deocamdată voiu vorbi câte ceva despre teatrul nostru Național, care este un loc de întâlnire pentru o parte din lumea mai cultă (care nu ține însă de „highlife for ever“, căci aceasta parte a societății își petrece vremea de preferință cu „fife a clack-uri și alte bazaconii ale societății moderne, și disprețuește teatrul Național, în schimb încuragează Caffè Hugo-urile și alte concurențe, și umple de bani trupe franceze de reputație foarte suspectă).

Teatrul Național a început anul acesta sub bune auspicii. A început cu tragedia *Hamlet* a lui Schakespeare, în care a escelat așa de mult acum vre-o cinci ani neuitatul nostru artist *Grig. Manolescu*. Rolul greu al lui Hamlet îl susține acum cu foarte mult succes escelentul nostru artist *C. Notara*, și piesa a fost jucată în rënd de opt-ori, încassându-se din reprezentațiunile ei preste 16 mii franci, un venit nu strălucit, dar' îndestulitoriu pentru susținerea teatrului, care nu este subvenționat de cât cu 50 mii de lei pe an. Repertoriul anului acesta este foarte variat și promite un succes frumos pentru teatru, care în trecut fie vorba, anul trecut a mers așa de rău, în cât o pățiă cât de bine, dacă nu aveă trupa de operete a teatrului Național așa de frumos succes cu drăgălașa operetă „De ași fi rege“ (care s'a jucat de vre-o 26-ori). Trupa de opere și operete (angagiată din fondurile comune ale teatrului Național și subvenționată deosebit numai cu 25 mii lei) încă își va începe reprezentațiunile prin Novembre.

Săptămăna viitoare încep, tot la teatrul Național, reprezentațiunile italiene ale renumitului artist septuagenar italian *Ernest Rossi*, care e în trecere pe aici din turneul său din Rusia.

Mai avem de vre-o două săptămăni la teatrul Moican și o trupă germană sub direcțiunea lui *Eger* (dacă nu mă înșel, din Graz). Colonia germană e destul de mare în București și și această trupă merge bineșor, mai ales că are un repertoriu ales din piese mai noue.

Mai spre eamnă sunt sigur, că ear' o să ne inunde renumite trupe franceze de pe la teatrele de a șeptea mână din Paris, cu piese care de care mai fără perdele și cari despoaie mai totdeauna pe bucareșteni (mai ales pe înfumurații din high life-ul for ever și pe maimuțătorii lor) de sume considerabile.

Correspondentul.

*) După cum am raportat deja, întrunirea s'a amănat pe Joi, 19/31 Octob. — Red. Drept.

Străinătate.

Turburările din Turcia. (Constantinopol, 28 Octob.) O telegramă a guvernului suprem din Bitlis spune, că armeni înarmați au atacat eri pe turcii cari se adunaseră la rugăciune. Atacații au fost nevoiți să-și apere viața cu petri și cu ciomaguri. Autoritățile au trimis numai de cât poliție și gendarmerie pentru restabilirea ordinii.

(Londra, 28 Octob.) „Times“ raportează din Constantinopol, că în urma investigațiunei întroduse în cauza scrisorilor amenințătoare trimise în palatul Jildiz, 14 dignitari de curte sunt puși sub acuză. — La Jemen au plecat trupe militare, fiind-că se observă simptome de revoltă.

(Constantinopol, 28 Octob.) Spre a preveni mișcările revoluționare din Macedonia, Poarta se ocupă cu un special proiect de reforme pe seama Macedoniei. La ordiul sultanului se ocupă cu acest proiect o comisiune constatătoare din: mare-vezirul Kiamil pașa, ministrul de externe Suid pașa, ministrul de interne Halli-Rifaat pașa, senatorul Aristarchi beiu, și alți membri ai ministeriului de externe și ai senatului. Basa desbaterilor o formează proiectul de reforme elaborat de reprezentanții inarilor puteri în 1880 și cel propus de ministrul de externe de pe atunci, Assim pașa. Reformele se vor întroduse în vilajetele Salonic, Monastir și Cozova. Ministrul de justiție Riza pașa a conferat deja cu exarchul bulgar Iosif și a primit promisiunea, că exarchul și preoțiimea va sprijini proiectul, dacă Poarta va cedă pe seama bulgarilor două berate noue (episcopate).

Adunarea generală

a „Societății pentru fond de teatru român“.

(Raport special al „Dreptății“.)

Brașov, 14/26 Octob. 1895.

(Continuare.)

Raportul general.

Dl Vasile *Goldiș* dă cetire raportului general prezentat de către comitetul „Societății“. În partea primă se arată greutățile ce a întâmpinat comitetul pentru a ține a-lunările generale de la 1890 încoace, când s'a ținut ultima adunare în Orșova. Comitetul — dice raportul — a făcut multe și dese încercări atât în Brașov cât și la Arad, însă încercările lui nici când n'au fost încoronat de succes.

(Cassa.) Raportul despre starea cassei e făcut numai până la datul 4 Martie 1895. Avera „Societății“ e următoarea: Depuneri la institutul „Albina“ 27.706 fl. 85 cr.; acțiuni de ale „Albinei“ 7800 fl.; feliurite hârtii de valoare 34.087 fl. 05 cr.; obligațiuni private 100 fl.; depuneri la „prima cassă de păstrare din Pesta“ 1419 fl. 49 cr. Suma: 71.113 fl. 87 cr. v. a. În decursul alor patru ani, de când nu s'a mai ținut adunare generală, averea „Societății“ a crescut cu peste 16.000 fl. se înțelege mai mult prin dividende și interesele capitalului elocat. Spre a fi capitalul miu asigurat, comitetul a depus întreaga avere a „Societății“ la „Albina“, carea pe lângă multe agende ce le va ave cu averea „Societății“ totuși n'a primit și nici nu va pretinde de la „Societate“ de cât numai restituirea speselor efective. Totodată comitetul a cumpărat acțiuni din emisiunea a doua a „Albinei“ și astfel numărul acțiunilor ce le posedă „Societatea“ s'a urcat la 166. Comitetul propune să se voteze institulii de credit și economii „Albina“ mulțămita protocolară.

(Membri.) Marinimosul *Lazar Baldi* făcând „Societății“ un legat de 1000 fl. v. a. comitetul dorește, ca adunarea generală să'l considere ca membru fondator.

(Restanțe.) Ca mai toate reuniunile noastre, nici „Societatea p. f. d. teatru român“ nu e scutită de restanțieri. La membrii fondatori se află încă o sumă neincassată de 2860 fl., ear' de la cei ordinari suma de 584 fl. 50 cr., la oaltă 3444 fl. 50 cr.

(Diplome.) Comitetul a împărțit diplome la 49 membri fondatori și la 38 membri ordinari.

Raportul e subscris de dl președinte Iosif Hosszu și de Pavel Boldea, secretari substituți, care a fost ales în locul dlui Dr. At. *Marieșescu*, unul dintre cei mai valoroși membri ai Societății, fiind dînsul permutat din Pesta la Oradea-mare.

Actele „Societății“ se predau și comitetul implinindu-i-se mandatul de trei ani roagă adunarea generală a „Societății“ să-i dea absolutoriul și să-și aleagă un nou comitet.

După cetirea voluminosului raport se aleg diferitele comisiuni.

1) O comisiune de 5 membri pentru propuneri, careia i-se predă spre esaminare raportul comitetului. La propunerea dl Onițiu se aleg următorii: G. B. Pop, Dr. Blaga, Dr. Baiulescu, George Dima și Andreiu Bărsanu.

2) În comisiunea însărcinată cu censurarea cassei și esaminarea raportului cassariului se aleg dnii Voina prot., Bologa director de bancă,

Panțu profesor, Dr. Aurel Mureșianu și Arsenie Vlaicu.

3) În comisiunea însărcinată cu înscrierea de membri noi se aleg dnii: Lazar Nastasi, Gregoriu Maior, George Navrea, G. Birea și Dr. Eugen Mețianu.

După alegerea acestor comisiuni, ședința se închide la oarele 11¹/₂.

Corespondență.

Arad, 28 Octobrie n.

(*Au început predicile. — Seminariul. — Te lovește străinul, te lovește și al tău. — Coriolan sau pupăză. — Biserica română unită. — Palat cu pedece. — Altă biserică necăjită. — Aliații noștri.*)

În aceste vremuri de grele încercări pentru biserică noastră ne cade bine a constată, că în sfârșit preoții noștri au început a vesti de pe amvon cuvântul lui Dumnezeu. În Dumineca trecută părintele protosincol Hamsea a ținut o predică foarte acomodată pentru a întări credința și alipirea către mama biserică și către instituțiile noastre confesionale. Nu e vorba, că a cam pățit-o cu gazetele maghiare din loc, cari s'au alarmat de tendința cuvântărei ținută în fața studenților apostatați. Ei se tem, că oile rătăcite în turma lor își vor veni în ori și sub influința exorcismului și a tămăierii să voi întoarce la turma română-creștină.

Noi sperăm, că sbirirea străinilor nu va descurăgia pe preoții noștri, ci mai mult se vor îndemna a-și face datorința de preoți români. Și în aceasta speranță le stăgăm *vivat sequens!* Părintele Hamsea fie sigur, că blasfemiile foilor maghiare îi vor face serviciu bun la timpul său, căci „fericiți veți fi când veți fi gonțiți pentru dreptate“. În adevăr, că aici în Arad, unde e seminarul, preparandiă confesională română și preparandie de stat, academiă comercială, școale civile, internat de fete, o mulțime de școale elementare, apoi popor ca la 6000 de suflete, predicile ar trebui să nu lipsiască nici într-o Duminecă și sârbătoare. Mai vârtos elevii seminarului de la cine să învețe a predică, dacă nu de la profesorii lor și de la preoții din centru? Și dacă te gândești cât de lesne e a predică în Arad, unde atâția sunt preoții, în câtă abia la 2 luni și 1¹/₂ ar veni rândul pe câte unul, atunci în adevăr trebuie să te miri, cum până acum a fost neglijat acest mijloc de atragere către biserică, de care catolicii și protestanții se folosesc cu mult efect.

Avem 10 preoți sfințiți cu episcopul în frunte, și a nume: Sfinții lor Hamsea, Petran, Magdu, Mangra, toți de la seminarul, Bocșan, Bordea, Vătan din parohie, Ign. Popp și Dionisie Popovici de la consistoriu. Fiind-că Preasfinția Sa episcopul în fie-care sârbătoare (Crăciun, Paști, Rusale, Botez) predică, pe Dumineci și sârbători mai mici ușor s'ar pute împărți cei nouă predicatori, pre cum bună-oara în cea mai perfectă armonie la diua Crucei își împart între sine orașul așa, ca nici cel mai mișel să nu rămână fără mângăierea bisericeii.

Asupra falnicului palat al seminarului de câteva săptămâni se descarcă viforul urgiei foilor maghiare, și a nume din incidentul celor câțiva tineri retăciți și rătăcioși pre cari „Dreptatea“ i-a numit „momiți“. Ceea ce în toată atacerea asta ne mulțumește este, că autoritatea seminarului și a consistoriului, în contra obiceiului din trecut, n'a aflat de lipsă să steie de vorbă cu gazetele hulitoare. Foarte bine. Nu e de demnitate noastră de a reagă la mușcăturile lor veninoase. Altă socoteală este, când o foaie românească cu trecere la por și inteligință atacă aședemintele noastre. Acî se schimbă lucrul. Presa noastră este sau are a fi oglinda opiniunii publice, ear' cel ce se încearcă a o seduce, are a fi pus la locul său. „Tribuna“ prin un corespondent anonim dice tocmai ca „Arad és Vidéke“, că în seminarul român din Arad se cresc elevii în *minciuni, intrigi și fraude*. Grele invinuti asupra unui institut, la care noi privim ca la mândria noastră, căci e rodul jertfelor diecesei întregi. Cum acest focar de cultură, aceasta citadela apărată în timp de atac al canaliei străine de tinerii din lăuntru alătura cu întreg poporul din oraș, acum să fie insultată și de ai noștri? Oare adevărat să fie ceea ce scrie anonimul? Lumină să se facă, ca să știm, este el un Coriolan, care în nobila-i mânia pentru nedreptatea ce i-s'a făcut uită de sine, ridică arma în contra Romei, — ori nu e de cât o pupăză, care-și spurcă cuibul. Acî tăcerea n'are loc, căci demoralizează tinerimea și stîrnește bănueli și în cei cugetători.

Comuna română gr. catolică își are și ea necazul. Biserica din strada Domnească se ruinează ear' casa parochială abia se mai poate repară. Părintele protopop Telescu cu un zel, care ar merită rezultatul dorit, alcargă când la autoritatea orașenească ca la patronul bisericeii, când la capitolul diecesan solicitând zidirea unei bisericeii nouă dimpreună cu casă parochială. Pre cum vi-am fost comunicat odată, este pro-

jectat a se construi un palat măreț pe intravilanul cu frontul pe 2 strade în centrul orașului. În mijlocul curții ar fi să se zidiască o biserică mică, ear' restul edificiului ar formă un pasagiu în formă de bazar, ca o stradă acoperită cu sticlă, de desupt prăvălii în dreapta și în stângă. La ambele fronturi, adecă în strada Deák Ferencz și în strada bisericeii ar fi case cu două etaje pentru locuințe de închiriat. Planul este proiectat în suma de peste una sută de mii florini. Ei dar' magistratul care a făcut la timpul seu donațiunea, nu vrea, ca valchii să aibă o casă așa de grandioasă la un loc atât de distins, ci le oferă a le face biserică nouă la un loc lateral cerend să abdică de intravilanul ce-l au. Acî să pedeca; credincioșii nu vreau odată cu capul se renunțe la dreptul câștigat înainte cu 60 de ani, și au toată dreptatea, căci Aradul numai pe basa că a ridicat aceasta biserică și a primit patronatul ei, a căpătat privilegiul de cetate liberă regească. Causa a ajuns la proces. Advocat este Grigorie Venter. Îi dorim să fie așa de norocos și să isprăvească așa de repede ca în afacerea Segedin-Galatz.

Alt necaz bisericesc. Sârbii din Arad sunt certați și cu popa și cu dascălii și cu episcopul și între sine. Comisarul consistorial cu forța brachială a spart casa de fer a comunei, ca să scoată plata dascălului. Acum cei nemulțămii au pornit proces în toate direcțiunile. De apărător și-au ales pe Dr. Stefan Pop, și dacă nu li-se face pe plac — trec cu toții la români.

Advocat român, trecere la biserică română, — Tökölly se întoarce în mormânt!

Un deputat sinodal.

Sân-Mihaiul-român, 26 Octobrie n.

(*Sfințire de biserică.*)

Între împregiurările grele de adi alipirea poporului către instituțiile sale culturale ne servește spre mângăiere. Biserica lui Christos, în asemenea casuri, totdeauna a fost, este și va fi antidotul și tot-odată balsamul contra suferințelor ce îndurăm. Comuna Utvin situată aproape de orașul Timișoara, a fost o comună românească puternică, dar' sub actualul sistem de guvernare poporul din di în di a decădut materialmente și astăzi se află într-o stare miseră. Cu toate acestea locuitorii acestei comune, conduși și îndemnați de zelosul lor preot-capelan Victor Rusu, în anul trecut au sistemat noul post de învățătoare, au cumpărat un frumos și corespunzător edificiu pentru școala de fetițe, ear' sub conducerea zelosului învățătoriu Nicolae Thru și-a format cor bisericesc bine instruat. Duminecă în 8/20 Octobrie și-a sfințit biserică renovată acum. Actul sfințirii s'a îndeplinit prin prea on. dl protopop Dr. Traian Putici, ca delegat al S. S. dlui episcop diecesan I. Mețianu. Domnul protopresbiter în diua numită la 7¹/₂ oare a ajuns în comună, întâmpinat fiind de popor și cu treascuri. La oarele 8¹/₂, asistat de preotul-capelan din loc și alți trei preoți, a început actul sfințirii, după care a urmat celebrarea st. liturgiei, la finea căreia părintele-capelan Victor Rusu țină credincioșilor o predică frumoasă și edificatoare, îndemându-i la perseveranță către st. biserică strămoșească și către aședămintele ei. Considerând, că biserica lor are încă mare lipsă de requisite și ornamente, i-a îndemnat a jertfi și mai departe din avutul lor pentru înfrumșetarea interioară a st. bisericeii, donând el însuși spre acest scop, din puținelul său avut 10 fl. Înainte de împărțirea st. anafore părintele protopresbiter, care de abia putea vorbi în urma recelei cauzate prin călătorii, rosti cuvinte alese și înalțătoare, îndemnând poporul a ține și mai departe la credința strămoșească, a urmă sfaturilor și faptelor părintelui lor sufletec. În urma acestei solemnități și a învățăturilor mântuitoare, se putea observă pe fețele tuturor celor prezenți o satisfacțiune sufletească și o mândrie, că au săvârșit o faptă frumoasă și plăcută lui Ddeu. Luând fie-care anafora, cu bucurie s'a reîntors la ale sale. Dl protopresbiter și preoții-asistenți au fost invitați la masa ospitală a dlui capelan.

Păstori și păstorii își uită pentru câteva oare de furtuna, ce tot mai cu vehemență se năpăstuește asupra-ne. Iubirea către biserică străbună trimisese puterea sa binefacătoare, carea întărește inimile tuturor. Până când poporul român va ține cu toată tăria sufletului său la biserică și la școala sa, până atunci nedreptatea nici ne va umili, nici ne va înfrânge. U.

Cronică.

Timișoara, 29 Octobrie n.

Pensionarea generalilor de honveđi. Pre cum anunță „Pesti Hirap“, vor fi pensionați inspectorul suprem al cavaleriei de honveđi, FML. Alexiu Zoltán de Csepe și comandantul brigadei de cavalerie honveđească din Budapesta GM. Bojnárovičs. În locul FML. Zoltán va fi denumit GM. Wilhelm Klubucsár.

Fidanțare. Profesorul de teologie din Caransebeș, dl Petru Ionescu, și-a încredințat de fiitoare soție pe gentila și amabila domnișoară Letiția Tempea, fiica preotului din Lugoș, a domnului Iosif Tempea.

Disolvarea camerei advocațiale din Alba-Iulia s'a dispus prin o nouă ordinațiune a ministrului de justiție. Terenul s'a subordonat pentru cercul tribunalului din Deva camerei advocațiale din Arad, ear' pentru cercul tribunalului din Alba-Iulia camerei advocațiale din Clușiu.

Noue oficii de postă și telegraf. În Apátfalva, comitatul Cianad, s'a înființat un nou oficiu postal și telegrafic. Oficiul postal în Deliblat, comitatul Timiș, s'a suplinit printr'un oficiu telegrafic. Stațiune de gară Kis-Tapolcsány în comitatul Bars, pre cum stațiunile de gară Uj-Bessenyő și Becicherecul mic în Timiș, și Billéd, Sándorháza, Lovrin și Nagy-Ösz în comitatul Torontal au fost imputernicite cu comunicarea telegramelor de stat și private.

De ale cărții funduale. Tribunalul cercual al Teregovei a fost încredințat de la 1 Ianuarie 1896 cu cercul de activitate judecătorească în afacerile cărții funduale.

Monument istoric. Lumea și va aduce a minte de mișcarea ce s'a produs în Franca și în toată Europa, când marele duce Constantin al Rusiei s'a dus să cerceteze pe Carnot la Nancy. Orașul Nancy acum vorește să eternizeze memoria aceluia eveniment istoric ridicând un monument colosal înalt de douăzeci de metri, pe un pedestal de o mare estensiune și pe care se va ridica o piramidă, în a căreia parte anterioară va fi lucrat melalioul președintelui celui vechiu. Piesa aceasta va fi din bronz, având un metru în diametru. Pe partea posterioară va fi ornată cu o grupă de palmi și cu emblema armelor imperiului rus. Deasupra piramidei vor fi două figuri de bronz în mărime de trei metri, simbolisând Franca și Rusia. În-augurarea monumentului, opul celor mai buni sculptori și arhitecți, e defiștă pre 1 Ianuarie 1896.

Convocare. Comitetul Reuniunii învățătorilor români gr. or. din diecesa Caransebeșului, se convoacă la ședință ordinară, pe Sâmbătă în 21 Octobrie a. c. st. v. la 10 oare a. m. în localitatea școlii gr. or. române din Bocșa montană, la care ședință P. T. Domni membri de comitet și funcționarii reuniunii sunt poștiți a lua parte nesmintit. Obiectele de pertractare sunt: Punerea în lucrare a concluserilor adunării generale din acest an și alte cauze importante. — Bocșa montană, 10/22 Octobrie 1895. Ioan Ionasiu, președintele reuniunii. Ioan Marcu, notariul gen. al reuniunii.

Convocare. Pre toți colegii, cari au absolvat teologia acum sunt 10 ani (1885) în institutul teol. gr. or. rom. din Arad, și au subscris „obligământul moral“, îi convoc la întrunire colegială, la Arad, în seminarul diecesan, pe 2/14 Novembre a. c. la 10 oare înainte de amiazi — Dr. Dimitrie Barbu, paroch ort. rom. în Peșca rom.

Servițiul telefonic.

Budapesta, 29 Octobrie n.

Dimisiunea guvernului francez.

Cabinetul Ribot și-a dat dimisiunea. Președintele Faure a și primit dimisiunea și se crede, că formarea cabinetului o va încredința-o lui Bourgeois. Căderea guvernului a causat-o interpelațiunea deputatului socialist Rouné, făcută în afacerea trenului de sud. Răspunsul guvernului pus la vot pentru apacitare a întrunit o minoritate de 109 voturi.

Agramul la Belgrad.

Într-o confeință a lor studenții din Belgrad și-au exprimat scârba și indignarea față de procedura studenților croați, cari au profanat la Agram stindardul sârbesc.

Presă maghiară despre Sturdza.

Întreaga presă de aici se ocupă cu ministrul-president Sturdza. „Budapesti Hirap“ îl aseamănă lui Gladstone, care și dînsul până a nu deveni lord-major a fost cel mai neîmpăcat dușman al Austro-Ungariei, ear' după ce a ajuns la putere s'a rugat de ertare. O doare numai, că încă există un Urechia și o Ligă, care nici de acum înainte nu va încetă de a agită în direcțiunea pornită.

Armeni măcelăriți de turci.

Între Erzerum și Trapezunt turcii au măcelărit o mulțime de familii. O sută cincideci de persoane au fost parte ciuntite în modul cel mai bestial, parte arse de vii.

